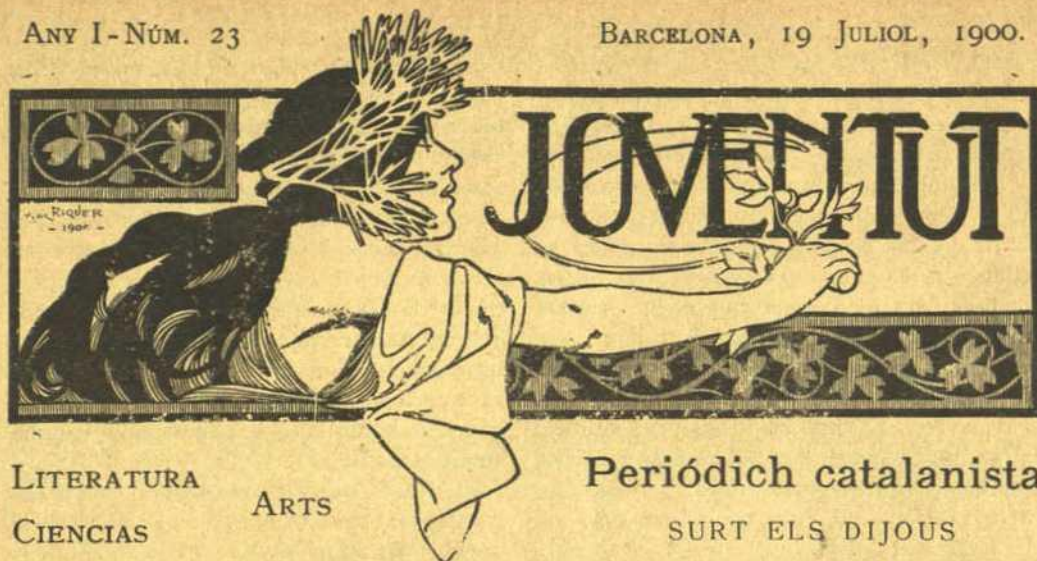

LITERATURA

ARTS

CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.

» ATRASSAT. . . 25 »

SUMARI: Las ciutats malaltes, per Lluís Via. — Ara fa cent anys!, per Pompeyus Gener. — La senyora Tomasa y el senyor Jeroni, per Albert Llanas. — El camp del «pam-beneyt», per Jaume Ramon. — Fragments d'una carta, per Jascinto Capella. — L'alba a Perpinyà, per J. Delpont. — Nocturna, per Xavier Viura. — Impressions d'un lector, per J. Torrendell. — Balans musical, per Joaquim Pena. — Teatres, per Emili Tintorer. — Novas.

LAS CIUTATS MALALTAS

De dalt de la carena veyam als feynaters, que pel camí carreter se'n tornavan a la llar carregats ab llurs eynas. Ja's feya fosch. Abaix a la riera hi trespavan encara, jugant esvalotats, uns quants bordegassos. Sas veus primas y frescas arribavan debilitadas fins a nosaltres.

Seguirem caminant, el Missántrop y jo, internantnos per una fonalada hont s'hi respiravan delitosos perfums bosquetans. Al sortirne, ens trobarem no lluny d'un antich mas. La xemeneya fumejava; per una finestra eixia una veu de dona cantant no sé quina cansó montanyenca. Els pagesos que poch avans haviam vist, arribavan al mas, é hi entravan tot descarregantse de las eynas. Y semblava que sortis d'aquell casal una inmensa alenada de benestar, una melodia ampla, sobirana y plascivola, que s'estenia per tot, y á tot comunicava sa reposada joia.

Ens asseguerem, de cara á la ciutat, que's perdía al lluny entre las tintas grisencas del capvespre; y'l Missántrop seguí son raho-nament.

—Nostre esperit—digué—quan es sà, may se troba tan bé com al expandirse com ara s'espandeix el nostre. Aixís, lluny dels grans centres, apartat de tot baix incident que'l trastorni, se sent lliure en absolut.

La grandesa veritable de la nostra vida no's revela en sos esclats anormals, que molts prenen per revelacions del geni, de lo Superior... Hi ha esclats genials; si; però son poch; en general son esclats malaltissos, que suposan un trastorn; y tot trastorn suposa també una crisi.

Com diu Ruskin, no es en las tempestas esgarrifosas dels baixos núvols hont se troba lo sublim, sinó en las serenitats eternals, en els incidents ritmichs de la naturalesa en calma.

Las tempestas son lo anormal, lo petit, lo defectuós; acumulacions d'impuresas que promouhen febre en l'atmósfera, y que passen com tranzitorias malalties. Aixís també's grans centres populosos: emporis de civilisació, però de civilisació defectuosa y petita. Per aixó no son eterns en la historia, ab tot y pretendreho; per aixó cauhén; per aixó passen, pletórichs d'una sabiesa que

desapareix ab ells perque en ells resideix estancada. Sa vida es vida negativa, vida insignificant, vida d'insectes infecciosos dins de fanch impur.

Me diuhen missàntrop perque penso aixís: m'ho diuhen ells, els avensats, els superiors; m'ho diuhen perque, passant per sobre las edats y ls temps, me plau més la tranquil·litat de las runas que la inquietut de las ciutats malaltas. També'm diuhen romàntich; y escéptich; y fins *artista*. No se'ls acut res més. Y segueixen sa vida de ciutat gran, sa vida d'esclavatje, portant el jou sense sentirsel, atiats per l'egoisme, per l'odi, per la enveja... per l'afany de quelcòm millor... Y d'aqueix afany, casi sempre insà, en diuhen *amor*, ó bé *lluyta per l'ideal*.

Son miserables, y no entenen la vida si no es explotantla. No trevallen: explotan el treball, com ho explotan tot, posant en tensió eterna la consciencia. Per aixó hi ha crims; per aixó hi ha honrats y vils, lladres y filantrops, assessins y màrtirs.

De la gent del camp no'n volen saber res. Son tan corromputs, que l'exemple d'un esperit sà y d'una vida sana'ls deixa impassibles. Als purs, als que podrien fer *lo més*, els deixan abandonats pera que fassin *lo menos*. No saben que si'ls imitessin; si s'escampessin pel món formant petits centres de treball y producció, sense perjudici dels més grans centres; si instituhessin aquí y allà sas llars fundanthi familias que hi arrelessin ab costums propis; si visquessin, en fi, la vida natural, forà un fet la civilisació absoluta que s'ha perseguit sempre. L'acumulació congestiona, mentres que, ab l'esbargiment, tot se purifica. Pera que arrelhi bé la llevor, ha d'estar ben repartida. No hem de viure principalment de las fàbricas, haventhi tanta terra a seguir y remoure. No'ns hem de quedar al pla, si també es accessible la montanya. No hem de fer treballar sols els brassos en una vida d'estancament, si també en els músculs de nostras camas hi ha forsa pera pujar amunt y caminar per regions de salut.

Ara per ara, tant nosaltres com las nostras obras som raquitichs, productes borts, perque tenim subjecte a las pobres rutinas socials l'esperit qu'ab nosaltres ha nascut lliure...—

La veu del Missàntrop anava prenent un to cada cop més reposat y solemne. Jo l'es-

coltava sens interromprel ni un sol moment, pera no trencar el conjunt armónich que formavan sa veu y tot lo que'ns voltava. La claror havia anat minvant, y ja era casi nit complerta. Seveyan munions d'estrelles entre celatjes blanquinosos extesos en forma d'onas nacrerinas qu'anavan allargassantse per moments fins a quedar destriadas en petites clafas. S'alsaren suaus ventadas que promogueren gran fressa en las copas dels arbres. Barrejada ab el sospirar de las fullas, arribava encara fins a nosaltres la veu de la dona que seguia cantant. Y jo'm sentia l'ànima amarada de frescor.

El Missàntrop, de sobte, cambià sa expressió macilent per altra expressió irada, y digué:

—Tot aixó que't dich, tot aixó que tantas vegadas he pensat contemplant de lluny las ciutats malaltas, me fa tristesa, m' desespera; perque la meua ànima, enamorada de la llibertat, no es prou forta, per aixó, pera rompre certas afeccions que un home verament superior consideraria insignificants. Jo als sans, als escullits, voldria tenirlos aquí y dirlos hi, com a tu, qu'estudiessin a fondo la vida rural, que s'apartessin d'aquell infern de falsos, d'ignorants y de cinichs; d'aquell infern hont els pobres que de bona fe treballan son els condempnats, y'ls pràctichs, y'ls inútils que jauhen, diables atòrmentadors; d'aquell infern hont el poderós que res ha guanyat, que res ha afanyat, l lensa en vicis lo que li sobra, lo que tan útil podria ésser als humils de bona voluntat. Aqueix fatalisme, aqueix fals equilibri social, suposa un estat moral monstruós; suposa també una gran brutalitat en els esperits forts qu'en tal medi viuhen, y aixó toleran. No pot, no deu subsistir. Es producte d'una organisació mal entesa en sos fonaments. Té de caure aqueixa mena de civilisació que indigna als justos!...—

Y com jo, en aquells moments, fes un gesto de incredulitat tal volta per considerar a mon interlocutor pobre d'esperit ó estret de criteri, m'agafà per un bras, y continuà ab ardencia boja:

—Si, si! Ho dich ab convicció plena! Encara hi ha remey! Allunyemnos dels grans centres embrutidors! Val més ésser salvatge essent lliure, que perdre la dignitat entre las urpas dels malvats y dels inconscients! No'l respirém aqueix baf de mort: embol-

callemnos en las grans alenadas sanitosas! Aquí tothom hi cab; en la immensitat ningú fa nosa á un altre. El món es ample; aixamplém, donchs, nostre esperit, tot enfortintlo. Tanquém las orellas á tants sorolls confosos, y obrim el cor al cant suprem y únich!...—

Tot sol y ab gran recansa, devallava jo, poch després, la montanya. Influhit per las paraulas del Missántrop, per la dolsor del paisatge y lo silenciós del'hora, considerava la petitesa moral de la ciutat immensa. Y més tart, al entrar en ella y contemplar en sos carrers d'atapahidas casas las diferencias d'ornamentació, las contraposicions de gustos, vaig trobar á faltar grandesa en aqueix mateix cosmopolitisme que tant desenrotllo dona á las facultats é iniciativas individuals y que ha caracterisat al nostre sigle. Tot me semblava producte d'un'anima vulgar, mediocre, indefinida. Y pensava:

—No tindrás tu, pobra ciutat malalta, la ditxa d'aquellas antigas ciutats que las acabá'l foch del cel. No'l tindrás aqueix goig immens de morir enderrocada, ab mort barbre y grandiosa. Y si'l tens, no te'l mereixes; perque la teva anima, tot y sent crudel, es feble, y no está trempada pera'ls grans horrors ni pera'ls grans éxtassis ó las supremas serenitats del esperit. Ta vida es vida febroso; tota tu ets tráfich; tas energias son falsas, tas virtuts estérils, tos vicis petits y ruins. A tanta mesquindat sols pot correspondre una mort mesquina.

No n'ets digna, no, de caure com caygueren Ninive y Babilonia, ni tan sols com caygué Roma. Ton fi no pot ésser exemplar en bé ni en mal. En ta enfarfegada vida tot ha sigut egoisme; ton ideal ha sigut baix; ni tos actes tenen caràcter propi, ni'n tens tu mateixa, que ni ha sapigut bastir els esperits, ni arquitecturar ab grandesa las obras materials, els milers d'edificis agombolats en ton recinte. Aplech de guixots y fustám, flonjos com ton esperit utilitari y egoista. Prou s'hi retrata ta miseria moral en tas obras, quals despallas no tindrian ni la virtut d'inspirar respecte. Foran munts d'escoria, no superbas runas de linias serenas que convidessin á cantar als poetes.—

LLUÍS VIA.

ARA FA CENT ANYS!

El día 14 d'aquest mes va ésser l'aniversari de la presa de la Bastilla pel poble de Paris; fetxa memorable perque ab ella va caure l'antich sistema. Fa cent anys que la Revolució estava consolidada.

La Revolució Francesa representa la victoria del *Sans-culotisme*, de la novetat informe y núa, però real, sobre las antigas formas sabias, però corrompudas, que ja no contenian res de realitat. L'antich regim era un mort, un cos sens anima, que privava d'expandirse la nova vida. La Corona, els nobles, els prelats no eran més que falsos héroes, falsos superiors que passavan per tals, y las sevas institucions, puras fórmulas buydas, de las que s'havia ja evaporat la essencia. Pera sostenirse havian de fingir, de falsejar sentiments, d'ensenyar mentidas, de imposar cástichs crudels.

Axis es que en un moment tot ho va tirar enlayre la explosió subterrània. El poble va ser lliure; l'Home dignificat. El talent podia ja obrirse pas per si sol.

Peró, desgraciadament, las aristocracias indignas, justament suprimidas, no varen ser reemplaçadas per altrás reals y capassas. El sentimentalisme revolucionari va fundar la nova societat sobre meras abstraccions, unás que corresponian á conceptes reals, altrás que no tenian cap qualitat práctica: Llibertat, Igualtat, Fraternitat, Drets del Home.

Partint d'una utopia de rahó pura, del Home abstracte qu'havia concebut J. J. Rousseau, varen voler ferlos cabre á tots dins d'aquest motllo, y'ls varen proclamar á tots iguals, devant de las irritants desigualtats qu'acabavan d'enderrocar. No s va veure qu'en el món res hi ha igual, que la Igualtat sols existeix en la mort, que la vida es diferenciació creixent y progressiva, que'ls drets surten de la forsa propia, de la organizació y de la energia, essent proporcionals á aquesta. Bo era que no hi hagués castas, ni privilegis; però la identitat era una idea falsa. A tots se'ls considerava bons pera tot; tots tenian iguals drets. Aquest va ésser el nou evangeli, proclamat y ensenyat á cops de guillotina. El Sér Suprem volia que ningú sortís sobre dels altres. En el fondo aquest moviment sols era

l'última transformació del Cristianisme, que diu que tots som iguals davant de Deu. Un estat de felicitat suprema era esperat com pels *milenaris*. Y aquest no va venir. ¿Per què? Perque hi havia un principi fals: la Igualtat. Els homes no eren iguals, sinó fonamentalment diferents. Y en això precisament es triba la individualitat, la personalitat humana; y la llibertat mateixa.

La Revolució, no obstant, es l'aconteixement més gran dels temps moderns, y potser de tota la Historia, gracias á un sol principi verdader qu'en si portava, encara que formulat d'una manera imperfecta: la *Llibertat*. Si: va proclamar la Llibertat, qu'es proclamar l'individu sobirà, l'acció vital no trabada, el desenrotllo natural respectat, la diferenciació feconda llegitimada.

Falta ara unificar la idea de Dret ab la de forsa, ferlo nàixer de la propia naturalesa y declararlo proporcional á la superioritat de la Vida. La llibertat no significa pas abolicció d'autoritat, com la Vida no significa pas la supressió del Sol que la fomenta. L'Autoritat deu tenirla sols el que sigui autor, es á dir, creador, proporcionador, regulador é impulsor. L'Autoritat del fort, del genial, del que té un talent adequat, en qualsevol ram de la vida humana, no priva, sinó que determina la llibertat. L'arquitecte no priva pas la llibertat del paleta al fer una casa; sols li marca'l concurs que deu portarhi, y la casa's fa; y lo mateix es del director d'orquestra. El Sol, per estar més alt, no oprimeix, sinó que dona llum y vida.

L'autoritat qu'opremeix, es l'autoritat inmerescuda, es el capritxo fet lley, la tirania. Y en destruir això, va fer obra santa la gran Revolució Francesa. Al sigle xx toca solidar aquella obra instituint la gerarquia natural del cor y de la inteligencia, á la llum del Criteri de la Vida. L'únich dret fonamental y general á tots, es el del desenrotllo d'aquesta en un sentit superior, en cada individu que ve sobra la terra. Y per això es precis que la forma de *el govern del poble pel poble*, s'entengui, com va dir molt bé en Carlyle, *exercit pels millors del poble*.

POMPEYUS GENER.

LA SENYORA TOMASA Y EL SENYOR JERONI

LA SENYORA TOMASA.

Es dona del pintor y dorador senyor Jeroni, y mare de la Conxita y d'en Carlets.

Té quaranta tres anys, però'n representa més perque ha patit molt, sobre tot d'uns quants anys á n'aquesta part, que obcecat el senyor Jeroni ab el seu fill, qu'es un ximple, creu de debó qu'arribará á ésser un Fortuny. Per culpa d'aquest xicot, la casa del senyor Jeroni, que avans era un cel, ara es un infern.

Totās las desgracias que'ls han caygut á sobre ella las havia previst, perque la senyora Tomasa té aquell bon sentit qu'es patrimoni de la major part de las donas; qu'enten per intuició fins en aquellās cosas que sembla que no hi haurian d'entendre.

Com deyam, la casa va ésser un cel fins que'l noy, á la edat de quinze anys, va comensar á embrutar telas.

Fins allavors el senyor Jeroni no havia trencat may cap plat ni cap olla. Desde allavors hi ha hagut anys de cinch setrilleras, y aixó que la senyora Tomasa de malas res postas no'n torna. Encara qu'ell trenqui setrilleras, y trenqui plats y copas, y cassolas y tot, ella no li trenca'l respecte may.

Estima molt á la Conxita, primerament perque es filla seva, y sobre tot perque ella se fa estimar.

La senyora Tomasa es tan bona mare, que també estima d'alló més á n'en Carlets, encara que sigui un presumit sense cap titol pera poderho ésser, y encara que per culpa d'ell s'hagin arruïnat tots, y sigui ell la causa dels desoris doméstichs, demati, tarde y vespre.

El carinyo de mare no li priva de veure que'l seu fill de pintor no n'es ni'n será may. Aixó la senyora Tomasa ho sab de cert, perque encara qu'ella no hi entén res en aixó de la pintura, ha demanat informes als que hi entenen, y s'ha acabat de convence, perque aquesta es l'hora que no hi ha hagut may ningú que preguntés el preu de cap dels cent vintitres quadros que tenen exposats en la botiga. quadros que'l noy del senyor Jeroni ha *perpetrat* á Roma y á Paris.

La senyora Tomasa fins se posa níviosa

(y aixó qu'avans no n'era gens) cada vegada que'l senyor Jeroni diu que'l seu fill serà un altre Fortuny.

De senyoras tan netas, tan endressadas y que sápigam portar el govern d'una casa com la senyora del senyor Jeroni, n'hi ha molt pocas.

Y quina llastima que li fan á la senyora Tomasa totas aquellas senyoras que pera disposar que treguin la pols, y fins las trenyinas, han d'esperar que arribi'l dissaplel Ella si que, per aquestas operacions, may de la seva vida ha demanat permis al parenóstrich.

Per la senyora Tomasa no hi ha cap olor tan deliciosa com la flayra de la roba de bugada, cap música tan bonica com el soroll dels espolsadors, manejats ab verdader delit, ni cap quadro tan hermós com l'aspecte d'un armari ple fins dalt de tot de roba blanca, ben neta, ben repassada, ben plegada y ben colocada.

EL SENYOR JERONI.

Té cinquanta anys. De dolent no n'es.

Es pare, y pare boig pel fill.

Y qu'en va ésser de felis el senyor Jeroni, fins el dia que'l seu fill se li va *declarar* pintor!

Allavoras tenia casa propia al carrer de las Molas, que ab lo que pagavan els llogaters podia viure ben bé tota la familia del senyor Jeroni. Tenia torreta propia al carrer de Alfonso XII, de Sant Gervasi de Cassolas, ab soterrani, baixos y primer pis; ab el seu jardí, ab *árboles frutales, plantas tropicales* y de las altrás; dos safreigets (pera rentar y pera esbandir), el seu quarto pera pendre banys, el seu quarto pera planxar, y'l seu quarto pera passar bugadas.

Al jardí hi tenia manguera ab rodas y tot, qu'arribava á tot arréu; hi tenia sortidor d'alló més alt que hi podia ballar l'ou casi tan bé com el que per Corpus balla en el jardí dels claustres de la Seu de Barcelona.

Al cap de vall del jardí hi tenia una cascada ab peixos vermells al engrós, y en el cim un pastoret tocant el sach de jemechs, que mullava á tots aquells visitants tafaners que obran aixetas sense permis del amo.

Tenia coloms, que produhian colomins, pera poder fer d'alló més sovint aquells ar-

rossos may massa dolsos ni massa salats, may massa cuyts ni massa crusos, *bajo la entendida direcció*n de la senyora Tomasa.

Tenia cunills y cunillas, que's multiplicavan de tal manera, que donavan cunillets pera la familia del senyor Jeroni, pels parents del senyor Jeroni, pels amichs del senyor Jeroni, y fins pels coneguts del senyor Jeroni.

Tenia gallinas del Prat ab gall de Conxinxina, y com qu'en el galliner hi tocava el sol al demati, al mitj dia y á la tarde, y las gallinas tenian á tot pasto sagonet al llevarse y blat de moro tot el dia, una gallina ab altra donavan al any de cent vint á cent trenta ous, y *tots del dia*, que deya don Jeroni, qu'era molt de la broma avans d'ésser pintor el seu noy.

Y fins tenia pavo real qu'aixordava fins al vehinat de qui sab ahont de dia y de nit, lo mateix á l'estiu que á l'hivern.

De tot aquell benestar ja no'n queda res, ni la casa, ni la torreta, ni'ls coloms, ni'ls cunills, ni un tros de gallina pera tirar á l'olla!

No més queda'l pavo real, que's va morir de gana y'l varen fer dissecar.

La casa y la torre están hipotecadas y rehipotecadas.

Dels coloms en varen fugir uns quants, y els que quedavan varen anar á veure si trobavan als fugitius.

Els cunills, per falta de cuydado, se varen anar mullant y, per lo tant, se van anar morint.

Y las gallinas, també per falta de cuydados, se las varen repartir els lladres saltaparets de Sant Gervasi de Cassolas.

La taleya del noy ha sigut la desgracia de tota la familia.

A la edat de catorze anys, com que aquest ximple ja tenia á casa seva totas las cynas de fer mal; es á dir, tenia telas, pincells, colors y motlluras amplas; ell que si que sense encomanarse á Deu ni á cap sant, essent una criatura y sens haver dibuixat en tota la seva vida, se va posar á pintar, y'l senyor Jeroni á entussiasmarse y á gastar diners y més diners y á descuydar el negoci. Quan va anar á Roma á passar tres mesos al costat del noy, va deixar la botiga completament abandonada, y aquest va ésser el cop de

gracia, perquè ls seus negocis, que ja anavan malament, desde aquell dia varen anar molt pitjor.

Després d'haver passat dos anys a Roma el fill del senyor Jeroni, ha estat a París fins que, mort de gana, ha tornat a Barcelona a partir-se la miseria ab la família.

No s'ha venut ni un quadre del noy. Tots els altres pintors se n'hi burlan a la cara y a la cara li diuen que no ho es pas de *pintor*, qu'es *pintor y dorador*.

Don Jeroni no's dona, a pesar de tot lo que veu y toca: encara está cregut que'l seu fill será un altre Fortuny, y que a Barcelona y a Madrid, y a París, y a Londres, y fins a Berlin y tot, *ab el temps* fins hi haurá baralles pera comprar els quadros del noy.

Pobre senyor Jeroni, y pobres de tots els centenars de pares que son com el senyor Jeroni, y tenen fills com en Carlets!

ALBERT LLANAS.

EL CAMP DEL «PAM-BENEYT»

Cada dissapte, quan los *dronchs* de las campanas de la parroquia senyalan la darrera missa, els pobres, escampats per tots els indrets de la vila, fan cap a ca'n Morenes, antiga casa de pagés. L'amo actual, en Fèlix, surt al brancal de la porta d'aquell antich casal de pedra picada ab patina de color torrat, volador ráfeh, portal adovelat, graciosas finestras gòticas y alegóricas gárgolas. Dos mossos li deixan al costat una panera crumullada de pa de casa, n'agafa un, y fenthi a la sola la senyal de la creu, ab la esmolada ganiveta, d'aquells pans morenos com las pedras del casal, ne va fent llescas de cap a cap, repartintlas als pobres que ja esperan, grans y xichs, joves y vells, homes y donas... pera tothóm n'hi ha; puig de temps inmemorial, a ca'n Morenes, de pares a fills, ha vingut servantse aquella tradició que Jesús va instituir al despedirse dels seus apòstols, recomanantlos la caritat als pobres com una de las primeras virtuts.

Mes a ca'n Morenes no s'hi ha repartit may la moneda, que va servir pera vendre al Just y que, com a signe de copdicia, arrecona l'avar, sinó'l pa, l'aliment més principal, aquell que tots els catòlics demanám a Deu Nostre Senyor en la més santa de las oracions, com a simbre de tots els altres.

Del pa may no se n'ha fet mal us; del diner moltes vegadas. Per aixó a ca'n Morenes, un dia cada setmana's pasta pera'ls pobres una quartera de blat del que's cull en la pesa de terra tocant als murs de la vila, que ja se'n diu lo *Camp del pam-beneyt*, qual fruyt ve destinat de temps inmemorial pera la caritat al proxim.

Un cap al tart de juny me passejava pels voltants de la vila. Las vinyas ab llurs tirs de ceps arrengrarats anavan allargant els tendres brassos cuberts de verda y fosca pamplada, cimbrejant ayrosos al impuls del ventitjol.

Tot'aquella part de terme estava plantat; lo rahim n'era'l fruyt predilecte, y la terra apareixia encatificada d'un vert esmeragda.

Tan sols el *Camp del pam-beneyt* contrastava aquella nota de color ab la rossor de las granadas espigas que, colltorsadas cap a terra y moventse en suaus onadas, semblavan protestar dels cops de fals ab que una colla de segadors las aterran.

Me vaig acostar a n'en Fèlix, que seya sota l'ombra d'una grossa olivera, únich arbre que al mitj del camp hi havia, extenent amorosit llurs negrencas brancas sobre la roba dels segadors.

—Bona cullita, — vaig dirli.

—Deu n'hi dó, — me respongué — mes per aixó aquesta terra tot es fetje; no s'hi troba una pedra per remey.

—Es extrany, vos que sou tan bon pagés y essent la terra tan bona, que no imitéu als vostres vehins plantantla de vinya — vaig dirli.

—Cert que rendiria'l doble — me contestá ab tota senzillesa; — mes los pobres de cada dissapte ¿cóm ho farian?—

JAUME RAMÓN.

FRAGMENTS D'UNA CARTA

..... y m'ho ha dit una amiga teva, que't casavas. Casarse! Quina gran cosa! Primer he quedat molt sorpresa; després, reflexionant, com te coneix molt, he trobat llógich el propòsit; per forsa havias de ser tu... Quina cayguda més vulgar! Avuy no més se casan els tontos y'ls egoistas, y jo'm creya que no eras ni una cosa ni l'altra.

Tu, l'etern enemic del matrimoni y de tota fórmula! L'idealista sublim, anant de parella ab la material!

Perque'l teu casament será un acte material com qualsevol altre, no ho dubtis. Els esperits com tu, teniu això: vos enlayréu més que'ls altres, y en la cayguda sou pitjors: vos arrossegueu encara més que'ls altres.

M'han dit que la teva promesa es una bona noya (ja entens qué vull dir escrivint *bona noya*), y catalana per més senyas. Ja sabs el concepte que'n tinch format de la cultura de la dona catalana, y'l que'n tenias tu; suposo que no haurás cambiat, encara que l'amor dissimula moltes taras...

Tu enamorat! No pots pensarte la gracia que'm fas

Son pressentiments; y aquest creu que'l tinch, y fins me l'explico. Me sembla que serás alló que se'n diu un bon marit: per aixó'm sab greu que't casis, te soch franca, no més que per aixó. Si consideressis el matrimoni tal com l'havias considerat fins ara, t'perdonaria la ridiculesa; però'm sembla que't posarás al nivell de la vulgaritat, y sento que t'hi posis.

Perque, veyám: qué vas á buscarhi? ¿La ilusió de la lluna de mel? No ho crech. Si tota la teva vida ha sigut una lluna de mel continuada!

Ja se'm figura veuret del bras de la teva esposa anant al teatre ó á missa, vivint ab sogres, comportant las exigencias y rebequeries dels pares d'ella; y quan tinguis fills (á tu que no t'agradavan las criaturas), ja't veig passejant el *bebé* á las nits, cantantli tonterias pera ferlo dormir y procurant alhora'l descans de la teva muller, la teva amistançada legal, com l'haurias anomenada temps endarrera.

Y no sé per qué'm sembla que cada any ne tindréu un de fill, perque'ls amors reposats, burgesos, acostuman á donar més fruyts que'ls amors passionals, que generalment son estérils... Fente vell, renyint abels companys y companyas de la teva joventut bohemia, aquella joventut que, mal que't pesi, recor-

darás anyoradis tota la vida, t'tornarás home de negocis, ple de mals de cap, avaro; t'engreixerás forsa, y'l teu rostre vermell y granallut, ficat dintre unas patillas exuberants y grises, presentarà aquell aspecte de *bonhomie* caracteristich, que indica excés de ventre y falta de cervell.

No t'enfadis ¿ho sents? no t'enfadis. Tot aixó son pressentiments, distraccions de la meua imaginació esbojarrada. Ja me'n dirás alguna cosa.

M'agradaria saber com ho has fet per estimarla, perque no arribo á comprendre'l motiu del teu enamorament, si n'estás, que prou deus estarne quan arribas al sacrifici.

..... hermosura, no ho crech; per interés ho dubto. Ó has cambiat molt, ó no t'entenich ni t'he entès may; jo que m'ho creya.

y si la trobas incoherent no ho estranyis; aquesta carta es el reflexo de la teua ànima; y la teua ànima ho es tant d'incoherent!

no t'escrich per despit. Si me n'alegro, creu-me! Tampoch recorro al sentimentalisme; ja sabs que jo encara que senti molt soch enemiga d'exterioritats. Si ho he fet, no ha sigut pas per interrompre'l teu curs pretenent despetar afectes somorts.

Un'altra hi haguera recorregut; res d'aixó; t'he escrit perque'm sab greu que't posis en ridicul, que siguis cursi.

Jo't creya d'altra manera.

Res, he tingut un desengany, y á fe que hi estich feta. Jo'm pensava haverlos tingut tots ja, y veig que'm faltava aquest. T'ho agraeixo; si Monte-Carlo no fos tan lluny de Barcelona, l'regariam ab una ampolla de *Chablis*.

Fesme saber el dia, que t'enviaré'l meu regalo. Será senzill, una monada. No sé si dirtho, però... vaja, no vull qu'estiguis neguitós, *mon bijou*: t'enviaré un full de calendari.

¿No'l trobas excéntrich? ¿No? Perque no tens memoria. Será'l millor regalo que tindrás, un full de calendari del dia... es á dir,

ja'l llegirás el dia; per aixó te'l regalaré.

..... reservam un recort, petit, molt petit, però reservamel aquell dia. Jo, encara que soch molt despreocupada, crech ab els recorts. Tots tenim manias!

.....y aixís anirás bé. No hi guaytis may endarrera. Lo passat es lo que's deixa, lo que se'n va. En l'estat present tots som iguals, hagi sigut el qu'hagi sigut el passat de cada hu. Endavant tampoch hi guaytis. Lo millor es anar á l'aventura, vingui lo que vingui y caygui qui caygui; lo que interessa es el moment, qu'es lo únich ab que's pot creure, lo únich veritat. Tot lo altre... caborias, res més que caborias.

..... y si'ns trobém, m'ho has de dir tot; vull que m'expliquis lo qu'es aquesta vida nova ab la que ni tu ni jo haviam cregut may (jo encara persisteix). Tinch ganas de saberho. Com riuré al trobarte! Però no tingas por de que't comprometi, que'm farás llástima.

..... y tot acabat, las nostras ánimas deslliuradas farán diferent cami. La meva sola, ben lliure; la teva ab la deslliuransa's troba ab que la encadenan més fort encara.

.....y ara ja no haig de recorre á finals estudiats, frases fetas de gust péssim; ne tinch prou ab dirte que soch la teva amiga que't plany y't planyerá sempre.

Gabrielle.

Per la copia,

JASCINTO CAPELLA.

L'ALBA, Á PERPINYA

(ROSSELLONÉS.)

Alguna vegada'ns ha arribat esser mes matiner que'l sól. Per les nostres valls y montanyes, la gent hi es acostumada esser de peus antes que l'alba no clareji; á ciutat, hont la vida es diferent, hont se vetlla tard, ó per treballs ó per divertiments, es lo die que nos treu del llit. Y amb aixó, que es tan poética une saillida del sól!

Vaja, l'altre mati, á les quatre hores y mitja, eri fora de casa, y amb els companys no'ns pujarem cap al serrat d'en Vacquer. Lo cel

era estelat, tot era quietut, l'ayre no's movia, y dels horts que travessavem ne venien alenades embaumades.

Al cap d'el carrer Valette, passant sobre'l pont de fusta de la Basse, veyem unes bugadères que renten de valent, cad'una amb el fanal al costat; per la via del cami de ferro, maquines manobren, amb llurs fanals devanters que semblen dos ulls de foc; lper la carretera de Tuhir, un llum se veu també á n'un rentador, y'n sentim á venir cops de batadors; per la travessera que va al cami real d'Espanya, encare una dona renta á n'el rech, amb la claror d'un fanal. Mare! si'n son matinères les dones dels treballadors y jornalers, aqueixa gent pobre mes honrada y feynera, que tot s'ho espèra sino del seu afany y de l'ajuda de Deu.

Seguit cap al serrat, passem devant del diposit de les maquines, tot embolicat de llums y de fum; aquí també hi ha gent matinera. Per la campanya, se veu llums á n'els masos, y'l fanal de Port-Vendres relluheix com si un estel s'hagués parat á dalt del cap de Biarre. Encare una pujadeta, y sem al cim del serrat, hont nos aturem entre mitg d'un oliu y d'un etzevare.

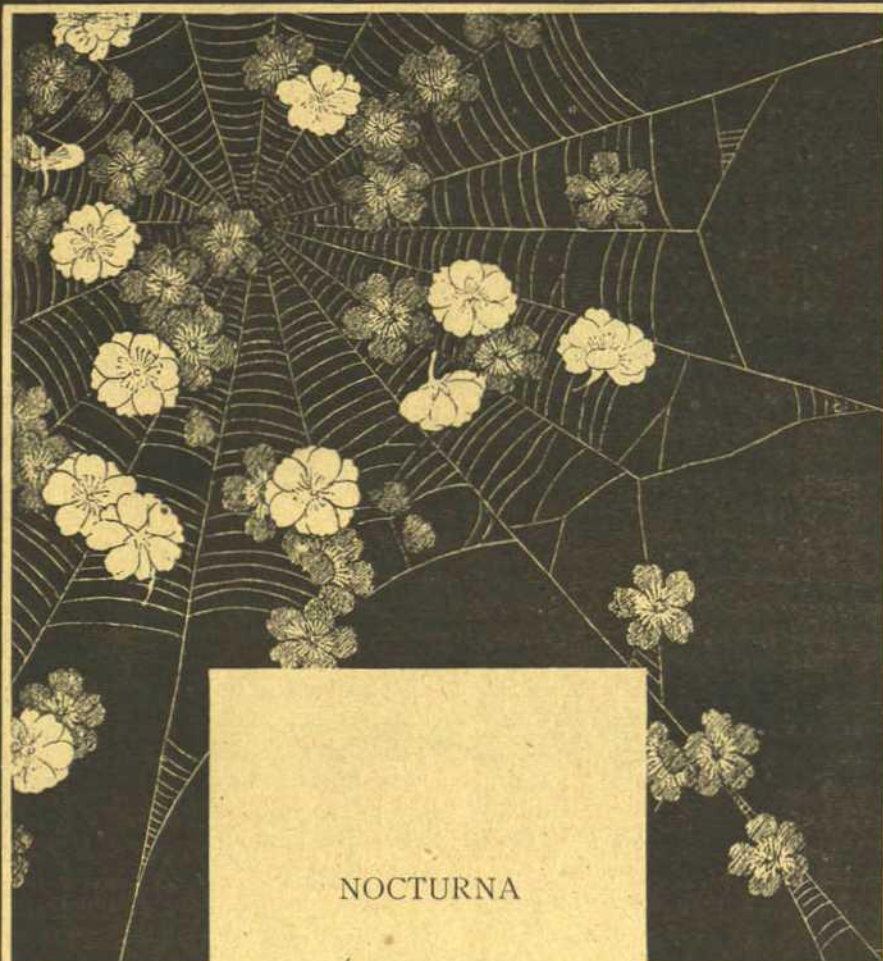
De poch en poch, l'alba ja vé, y deixa veure, al horizó, una blancor qu'es la règna del mar; l'ombre d'un gran caseriu, es la ciutadela de Perpinyá; un encadenament de serrats, son les Albères; una faixa blanquinosa que voleteja en l'ayre y apar penjada al cel mateix, es la neu dels cimalls de Canigó.

Com mes va, fa mes die; sobtadament, cap á les sis hores, un cribell qu'hom diria de ferro ruhent, s'alsa per sobre l'estany de Sant Cipriá, y una pinzellada vermella arreu se posa per les piques nevades de Canigó, s'aixeca una bispa fresqueta. los aybres remouhen llur brancam, s'ou lo piuladis de les niuhades.

Lo sól ja es llevat, y á cada minut que passa, lo dia s'espargeix á pertot; la mar s'engalana de reflexos rogenchs, les altures mostren llurs cinglères y fondalades, y llurs boscos se veuhen á verdejar. Lo sól ja es llevat!

Quan nos entornem, per camps y vinyes ja trastèjen jornalers y llauradors; y demés de la verdura del campestre, sembla que s'encengui l'hermosa y vermella florida dels presseguers.

J. DELPONT.

NOCTURNA

Llarga com una serp, brama y rebrama
al mitj dels camps, la fàbrica bronzenta;
llarga com una serp, destaca ombriva
els finestrals plens de claror.

La lluna
entelada pels núvols, sembla riures
de l'alta xemeneya mitj boyrosa,
y'ls camps de blat novell que la voltejan
escoltant el seu bram, restan inmòvils.

Desde molt lluny se veu.

Sembla la imatge
d'un dels casals pahorrosos que's somnían;
y si de lluny se sent sa veu frisoa,
sembla que's senti monstruosa abella
voltar entorn d'una deserta prada.

A fora, la Natura ab son misteri
dormint bressada per la veu terrible;

y á dins, capolls qu'ans de descloures cauhen
per l'alenada del casal, impura.

A fora, la pregaria, perfumada
sota d'un cel d'Eterna Primavera;
y á dins, espectres alts y silenciosos
que's mouhen dominats per l'ull altíssim
de la emboyrada xemeneya invicta.

A dins, píts que s'assecan entre angúnias
marcint la fruyta santa de las mares;
y llá d'enllá, en las cambras tan desertas,
els infantons qu'al despertarse ploran.

Llarch mateix que una serp, brama y rebrama,
enlluernant els blats, el negre monstre;
y al compás de son bram, entre las herbas,
els grills entonan la oració nocturna.

XAVIER VIURA.

IMPRESIONS D'UN LECTOR

TRES ENSAYOS.

Quelcòm de lo que predica en Miquel Unamunò, en son darrer opùscul, ja'ns ho havia exposat ingènuament el nostre gran crítich Yxart. En el segón tomo de la serie *El año pasado*, declara que romàn faelment adicte a son criteri, si bé ignora si a tosas ideas, absolutament a tosas, perque, com diuhen en una comedia aplaudida l'any anterior, ab ellas no havia firmat cap pacte. «Pot ser en qualche cosa he mudat, que tot se muda en el món (únich aventatje positiu que se li coneix); però, ahont tants cambian de parer en profit propi y en assumptos de interés material, bé pot modificar sas ignocentas opinions qui tracta de llettras, lo més inofensiu qu'existeix. Lo qu'en jo resta ferm, avuy més que may, es mon entranyable amor al art, y per ell, á l'absoluta veritat: el més alt obsequi que pot ferse en favor de l'objecte aymat.»

Sens estar ben segur de qu'aixó no fos una cosa lletja, un pecat, quelcòm de depriment, sols per aquesta fidelitat á lo ver, aixis, passant com per demunt de brasas y donantli tots els cayres d'una originalitat més ó menys enginyosa, més ó menys sofistica, l'Yxart confessava que d'un any á l'altre havia baratat d'ideas com qui barata de sabatas, sobre tot si son vellas y no serveixen pera marxar pels caminals nous, lliurement empresos. Aixó que noblement, encara que ab certa por als inconmovibles, expressava ahir el crítich catalá, avuy ho declara'l pensador basch sense cap mena de temor al ridícul, convensut de lo que diu, y ben resolt á predicarho com á suprem ideal de llibertat y renaixement. «Aborreixo qualsevol etiqueta; però si qualcuna m'hauria d'ésser sofridora, es la d'ideoclasta, trenca-ideas.» «No hi ha *cracia* qu'aborresca més que la ideocracia, que suposa, com obligat corolari, l'ideafobia, la persecució, en nòm d'unas ideas, d'altras, tan ideas, es dir, tan respectables ó tan irrespectables com aquellas.» «Llibertat! Llibertat! Y ahont imperi l'ideocracia, may hi haurá veritable llibertat, sinó llibertat devant la lley, qu'es la idea entronisada, la mateixa pera tots, la facultat llógica de poder fer ó no fer quelcòm. Hi haurá lli-

bertat jurídica, *possibilitat* d'obrar sense trabas en certs clossos; però no l'altra, la que subsisteix fins devall la esclavitut aparent, la que fa que no li tornin á un el cor ni sisquera la espatlla perque pensi d'aquest ó del altre modo.» «Que no'ns enteném? Que no m'entenén? «...en aymarnos, ens entenguém ó no, y no en entendrens sens aymarnos, se fonamenta la verdadera vida,» que's confón ab la fe, segons la frase de l'Ibsen: «La vida y la fe han de fondres.» «La fe s'alimenta del ideal y sols del ideal, però d'un ideal real, concret, vivent, encarnat, y ensempls inagafable; la fe cerca lo impossible, lo absolut, lo infinit y lo etern: la vida plena.»

Tal diuhen els tres ensaigs d'en Miquel Unamuno. Ho repetiré més curt. May ens hem de deixar esclavisar per las ideas (*Ideocracia*); ellas no son tota la veritat; la veritat està en la vida, la vida es cadahú; donchs escudrinemnos (*¡adentro!*); sols aixis trobarém la fe, qu'es sinceritat, tolerancia, misericordia; en fi, amor (*la fe*); suma aspiració dels verdaderament perfectes.

El nou opùscul del Unamuno, sobre tot en el darrer dels ensaigs, m'ha fet recordar aquest pas.

Era un diumenje de quaresma, cap al tart. Tres joves caminavan pausadament per un passeig. De prompte un d'ells s'atura ab posat de despedirse.

—¿Qué vol dir? ¿T'has oblidat de que á las sjis hem d'anar á casa la senyora Plannells?

—No puch; tinch una ocupació.

—La farás demá.

—No pot ésser.

—¿Es tan precisa?

—Indispensable. Vaja, adéu.—

El company, que no havia obert la boca, fa un escolt al que's quedava...

—¿Ah, si? ¿Vols dir qu'es veritat?—exclama aquest, y llença sonora riallassa.—Escolta, escolta,—crida al que marxava.—¿Ahont vas? Me sembla que l'amistat me permet la confiansa.

—Si ho sabs ¿per qué m'ho preguntas?

—¿Donchs es cert? ¿Vols dir que t'ho prens en serio? ¡Vatua-listo! ¿Y sense més ni més cambias de religió? ¿T'has tornat boig? Y á casa teva, ¿qué hi diuhen?

—Aixó es un assumpto ben individual. Hi he pensat molt; hi penso més cada dia. Que cadascú compleixi ab la seva.—

Esclatá un dúo de riallas.

—Perdona, mes aixó es superbament xocant.

—No, ja poden riure. Jo ho comprench tot. Per aixó ho tolero tot, y ho respecto tot. Feu la vostra via, amichs.

—Digasme—continuava'l més atrevit. —Y ara, ¿qué feu? ¿Que també predican de quaresma'ls protestants?

—També. Y vosaltres ¿que no hi aneu á sentir el vostre capellá?—

Tornaren á ressonar dugas escandalosas riallassas, que s'anaren perdent passeig amunt.

—Tant mateix se necessita barra, noy.

—Si es un ximple! ¿Que no es una bojeria deixar la religió de sos pares? Vaja, home; ni pensarhi.

—A mi no m'extranya. ¿Que no te'n recordas? Als quinze anys era carli; als vint, lliberal; després, socialista; més tart, dinamitero; y ara pot ser es... separatista. ¿Que t'hi jugas?

—Vaja, es un gira-casacas.

—Primer fou un llegidor entusiasta dels romàntichs, fins que's decidi furiosament per en Zola y totas sas porquerias, y ara té la seba del modernisme...

—Vaja, es un informal.—

Jo'l coneix á n'aquest *informal*, y asseguro que, si llegeix l'obra del Unamuno, la tindrà, d'avuy endavant, com lo seu evangeli ideològich, el menjar diari del cervell, el balsam pera las feridas de l'ànima, el llibret del cor, el Kempis modern.

Se tracta d'un sincer, d'un senzill; algú m'entendrà més si ho dich en francès: es un *naïf*. ¿Entesos? Donchs bé: els *Tres ensayos* li vindran com l'anell al dit. Si necessitava las paraulas animadoras d'un sabi, ja las té. El llibre del Unamuno es consolador, es valent, empeny l'esperit, dona forsas al débil; en fi, ve á ésser una veu encoratjadora, una estreta de mans d'aprobació. Pels insegurs, pels desencaminats, pels famolenchs d'ideal, es la má benévola, de bon amich, que's senyala la ruta, que's treu de l'avench y'ls conduheix al cim, ple de llum, d'horitzó vas-

tissim, que'ls descorre'l vel del altar ahont se guarda'l misteri sacratissim de la vida y de la mort; de lo etern, qu'es esperansa. Pels que ja caminan, pels decidits, pels creyents, es una companya d'honor, consoladora contra las injurias y bestiesas dels que á ran del cami's burlan dels inflamats per l'ideal; fins sembla que'ls obstacles son menos, que el sol no es tan calent, que las púas no esgarrinxan ab la crudeltat d'avans.

Aquestas son las lecturas ahont acudeix l'home en ratos d'aclaparament, quan l'ànima's sent entristida, quan el cos defalleix, quan el dubte ompla de tenebras la inteligencia, ó l'esperit passa per greus torturas. Llavors un hom s'aferra á n'aquellas afirmacions valentas, fetas per un cervell lliure de nebulositats y trassadas per una ploma enérgica; y rabeja la espiritualitat en aquell Jordá d'ayguas tranquilas que tenen el do del confortament, y de nou emprén la tasca de la consciencia y's llença cap á la vida de son propi sér, que, siga com siga, será sempre la més sanitosa, la més segura, l'única nodrida per la veritat.

Ab aixó queda dit que l'obra del Unamuno no consisteix en l'opi adormidor dels paradissos artificials, ahont tota pena es somorta per l'esborrador oblit, sinó més tost en la deixondidora ampolleta d'éter que fa tornar al estat de seny y obliga á la pensa á que trevalli novament, condició qu'à la fi es la que més caracteriza al home entre'ls altres seis de la creació.

J. TORRENDELL.

BALANS MUSICAL

La orquesta de la «Sociedad Filarmónica» doná dias passats son primer concert públich pera farnos coneixe'ls avenços de l'Academia de música que ab tanta constancia com abnegació ve dirigint el mestre Crickboom. El resultat no pogué ésser més satisfactori, ja que ben clar quedá demostrat que aquest es l'únic cami serió pera la regeneració de l'art de la música á Barcelona.

Un triat programa, en el que abundavan els clàssichs, fou executat pels deixebles d'en Crickboom ab la correcció, justesa y colorit de verdaders professors. Finalment ha arribat l'hora de poder sentir homogeneïtat en la orquesta de corda, y en sa conseqüencia, una unitat d'expressió a que no estavam acostumats. Els músichs qu'aquest mestre educa tenen escola, estil peculiar, adoptan

una posició correcta, executan ab unitat complerta de moviments, se compenetrant ab la partitura, obehint ab cega fidelitat a la batuta del director y, en conseqüència, donan a cada obra la justa expressió, sentne fruïr totes sas bellesas al auditori.

Totas las composicions foren ditas a consciència, ab interpretació clara y arrodonida. Bach y Haendel varen ser tractats ab tot el respecte que mereixen, destacantse netament la personalitat d'un y altre. Tant en la *Sarabande* com en la *Loure*, dos hermosissims trossos del gran Bach que revelan clarament sa paternitat, sentirem aquella grandiositat y puresa inefable que respira tota la música d'aquest clàssich. Altre tant podem dir del célebre *Largo* y del *Menuet* de Haendel, que per lo molt coneguts donaren ocasió de apreciar la excelent interpretació qu'obtingueren, adquirint mercès a la orquestra d'en Crickboom tot son relléu, sense sortir may de la deguda severitat d'execució (1).

Ens donà, ademés, a coneixe un *Adagio* de Lekeu, composició sumament interessant. Si bé s'hi descobreixen marcades reminiscències wagnerianes, denota en son autor un hàbil coneixement de la orquestra, y es un'obra de verdadera prova pera'ls interpretes. Lo mateix dirém de la *Balada* de Grief, que si no es d'una gran inspiració, conté en cambi un pensament musical exposat brillantment y desenrotllat ab extraordinari domini dels efectes orquestals. La execució d'abdugas composicions, plenas de passatjes ben dificultosos, va fer honor al mestre Crickboom y a sos deixebles, que produhiren un acabat conjunt.

S'estrenaren tres fragments pera corda de nostre mestre Morera. Confessém que cap d'ells ens entusiasmà, puig sobre tot en la *Queixa*, y en la *Dansa*, trobarem falta d'espontaneïtat en el músich, que, per altra part, ens ha donat obras molt més inspiradas. L'*Adagio* l'trobém més recomanable, potser per sa major senzillesa d'exposició.

El conjunt d'aquest concert ens va satisfer, tant per la interpretació excelent de las composicions com per havernos revelat una orquestra de debó, que tot y trobantse encara en vias de formació, podrà, si segueix aixís, arribar a ser una orquestra complerta, o per millor dir, el primer conjunt orquestal organitzat qu'haurém sentit en aquesta terra. El mestre Crickboom mereix gratitud eterna de tot bon aficionat, per sos treballs per arrelar

entre nosaltres la serietat d'execució, y pels fruïts que dins de poch temps hem de collir ab un planter tan fèrtil com el qu'en aquest concert presentà per primera vegada.

Un músich de la terra, un artista realment notable, hem tingut ocasió de coneixe últimament. Feya temps que sentiam alabar las excelents qualitats del concertista de guitarra Miquel Llobet, mes no esperavam trobarnos ab un mestre tan consumat, ab un artista tan exquisit.

La guitarra, aquest instrument per molts menyspreuat, y qu'havia arribat a tan baix nivell per culpa del flamenquisme qu'ha corromput nostra terra, es en mans d'en Llobet l'instrument del sentiment per excelència. De sas cordas n'arrenca notas de la més delicada tendresa que produheixen en nostra ànima una sensació inefable difícil d'explicar.

En sessió íntima y agradabilíssima, en Llobet ens entusiasmà fentnos sentir nombrosas composicions dels millors clàssichs. Desde l'incomparable Sor, el clàssich per excelència de la guitarra, fins a Beethoven, Haydn, Mendelssohn, Schumann y Chopin, tots son interpretats per aquest guitarrista ab igual domini y puresa de dicció, ab un gust tan extraordinari com extraordinari es son domini del instrument. Tot y possehint una gran execució, en Llobet eps agrada més que res per ser un artista de cor, dels que posan tota l'ànima en lo que interpretan, y dels que tenen talent per donar el verader sentit a cada composició, sens estraferla ab falsos adornos que sols serveixen per enlluernar als profans.

En plena joventut, puig encara no té vintidós anys, ha arribat ja a ser un veritable mestre. De tot cor el felicitem, desitjantli molts triomfs en el difícil art que conreuha ab tanta laboriositat com veneració.

Podém donar per finida la temporada musical barcelonina, puig fins a la tardor probablement no hi haurá altras audicions de música que las que particularment dongui cadascú en sa casa. Si passém balans del moviment musical desde'l principi del passat hivern, el trobarem tan espléndit en cantitat com migrat en qualitat, per manera qu'en bé de tots fora de desitjar que hi hagués menos solfas y més profitosas.

¿Quén queda de notable de tot aquest any musical? De tants y tants concerts, sols resultan de lley las sessions de la «Sociedad Filarmónica», el concert sinfònic d'en Crickboom, y els bons intents d'en Granados que, ab sa nova «Sociedad de conciertos clásicos», ens fa esperar quelcóm de profitós pera la próxima temporada. De moment hem de

(1) El crítich (1) del *Diari de Catalunya*, va dir qu'en Crickboom interpretà las obras de Haendel a *la italiana*. Qualsevol qu'hagi assistit al concert de que'ns ocupém, o que conegui la manera de dirigir d'aquell mestre, pot apreciar la barbaritat de semblant afirmació. Aixó sí, la crítica (?) anava sense cap firma. Y pera dir bestiesas com aquesta no calia despatxar al infelís Suñol.

agrahirli'l goig incomparable d'haver tornat a sentir al inmens Pau Casals, l'artista sens rival del violoncello.

Un rengle de pianistas ha desfilat per davant nostre. No hem de repetir la opinió que de cada un formarem. Sols ens doldrem una vegada més del extraordinari predomini, en la majoria, de la *execució sobre la dicció*, fins al punt de convertir-se l'interprete en una màquina sense que l'artista aparegui enlloch. És clar qu'això no podem dirho d'en Malats, en Nin y algún altre.

Respecte dels concerts Nicoláu, després de tot quant varem escriure a son temps, creyem lo més oportú *non ragionar di lor*....

Y en quant a lo que deuria ésser nostre temple de la música, nostra primera escena lírica, també n'hem parlat prou. Anotem, entre mitj dels atentats perpetrats, els dos més ignominiosos, per la classe d'obras sobre que recaygueren: el *Tristan é Isolda* y la *Ifigenia á Taurida*. Aquests dos títuls bastarian per honrar el teatre que tals obras posés en escena, si ho fes ab el respecte y veneració que Wagner y Gluck mereixen; al com aquí s'ha fet, sols hem de condemnar a tots quants han contribuït a semblants profanacions.

¿Qué s'ovira pera la próxima temporada? L'horitzó's presenta molt fosch. Se parla del *Siegfried*, y també de *Hänsel und Gretel*, d'Humperdink. ¡Ay, que patirém!

En quant al projecte (aprobat ilegalment) de fer temporada dramática en la primavera, no s'adormen els que tal intent portan de cap. Si no'm descubreixen, els hi diré un secret: aquests dias s'han fet proposicions concretes ab tal objecte a la companyia Guerrero-Mendoza, que aquests artistes han tingut el talent de rebutjar de pla. Y com que'l célebre Milá y Pi va dirnos ben clarament en la Junta general, que's tractava de companyia dramática *EXTRANJERA*, y per tant, si'ls de Madrid no fossin estrangers, cap proposició podia ferselshi, vegin vostès per ahont l'alcalde xiulat, l'amich *entranyable* d'en Dato, sens dubte tip de tants desenganys, se'ns ha tornat separatista.

JOAQUIM PENA.

TEATRES

GRAN VIA

La companyia argentina qu'actúa en aquets teatre dona una molt pobra idea del estat del art dramàtic en aquelles terras, quins teatres, per altra part, sembla que monopolisan companyias europeas. No valdria, donchs, la pena de parlarne, però hi ha una particularitat interessant en la interpretació de *Juan Moreira*, y volém anotarla.

L'autor no ha escrit un drama: ha trassat senzillament las linias generals, ó sia l'argu-

ment d'un dramón vulgaríssim. Els actors, un cop empapats del argument, han de improvisar. Inútil seria dir qu'ho fan molt malament, ab una pobresa de llenguatje y una falta de recursos evidents. Però, concedit això, es precis convenir en que lo poch que diuen y fan, els hi surt ab una espontaneïtat y una vida que ja voldrian per ells moltíssims actors europeus que's creuen, y en realitat son molt superiors a n'aquells. Aqueixa naturalitat es deguda a la improvisació.

La improvisació en el teatre, qu'avuy ha caygut completament en desús y que feya qu'antigament als actors els tractessin de farsants y de histrions, val la pena d'ésser estudiada. Fins a quin punt la improvisació pot acceptarse y quina utilitat ne poden treure'ls actors, es qüestió interessantíssima que'ns proposém tractar ab més espay.

ELDORADO

LA LOCURA DE AMOR.

Desenterrar un'obra com *La locura de amor* y ferla aplaudir pel públich quin sentiment artístich tant s'ha afinat desde que dita obra va estrenarse, era empresa perillosíssima de la qual, precis es regoneixeho, sols podian sortirne ayrosos actors del talent y caràcter empenedor que distingeixen a la senyora Guerrero y al senyor Diaz de Mendoza.

No perque l'obra sigui romántica creyem qu'es dolenta. Al fi y al cap, el romànticisme y l'art no están pas renyits, y encara que'l gust del públich sembla qu'evoluciona ab el temps, aqueixa evolució es més aparent que real, y lo únich cert es que las obras mestras de tots gèneros y tendencias sempre li agradan y l'encisan, puig a despit de todas las prevencions y preferencias que caracterisin una época, l'obra verament artística porta en si mateixa un fons de bellesa y humanitat absolutes que sempre fan vibrar el cor humà en sas supremas aspiracions a un ideal únich: l'Art etern y essencialment invariable.

La locura de amor no agrada avuy, donchs, no per lo que té de romàntich, sinó per lo que'ls romàntichs d'aquells temps tenian de dolent. En Tamayo, seguint la *escuela*, s'entusiasma ab la llegenda de *Juana la Loca*, y portat de sa imaginació, produheix un tipo casi bé fantàstich, de passions y sentiments arrebatats, tipo artísticament sugestiu, d'un cor ardent y enamorat, ab tots els raptés d'esperansa y desespero, d'amor y gelos, d'energia y d'abatiment, de clarividencia y de ceguera. Mes aqueix tipo qu'enlluherna al autor y qu'es sentit ab forsa, ens el presenta en Tamayo ab un convencionalisme, una pobresa d'ingeni y una serie de recursos tan inverosímils, qu'arriban al absurdo y fan que'l públich no pugui identificarse y sentir juntament ab un personatge que, tot y veurel gran,

se mou y acciona en un ambient arxi convencional.

Tots els tipos, artificiosos y falsos, se mouhen, accionan y parlan durant tres actes seguits ab el premeditat intent d'arribar á una situació d'efecte y realment dramática com es la del final del tercer acte, en que la reyna y Aldara, furiosas de gelosia, s troban front á front, acabantse ab el trágich desespero de la primera al sentir que la volen fer passar per boja. Mes á n'aqueixa situació s'hi arriba per medis tan puerils, per procediments tan convencionals, qu'es necessari fer gran esfor per sentir-la. El rey, don Alvar, Aldara y la mateixa reyna sembla qu'ho fassin expressament per enganyarse'ls uns als altres; y tres actes seguits de preparació forçada per arribar á una situació d'efecte, son suficients pera refredar al públich més ben disposat. Lo mateix succeheix ab la cayguda inesperada del rey al fi del quart acte, pres per sobtada malaltia. Una malaltia, per humana que sigui, no té res d'artístich, y aprofitarsen pera posar terme á una situació escénica, es d'un efecte contraproduhent.

Un'altra circumstancia contribuheix á la indiferencia del públich, y es l'abús que fa en Tamayo de relacions tan buydas de sentiment com plenas de datos y noms històrichs que molt poch poden interessarlo.

En fi, *La locura de amor* té dugas ó tres situacions verament escénicas, y un tipo, el de la reyna, verament sugestiú; però en conjunt no es més que un dramón fet ab una desinvoltura y un desconeixement escénich incompatibles ab l'art dramàtich de debó.

El públich, per més que diguin, no's va entusiasmar gens ni mica ab l'obra, y'ls aplausos nutrits y espontanis que ressonaren, especialment al final del tercer acte, foren deguts á la esplendidesa de la presentació escénica y á la excelent interpretació que á l'obra capigué. La senyora Guerrero se'n emportá'ls millors, y ben merescuts per cert, puig si bé en alguns moments va exagerar la nota sentimental, el paper, qu'es de proba, el va fer viure ab forsa intensitat, sentintlo de debó y matisantlo ab detalls d'expressió y tranzicions sobtadas que son propias del tipo qu'encarna. Sobretot, el final del tercer acte el va fer ab tota l'ànima, tenint moments y raptés de verdadera inspiració. També va dir ab molta intenció y fina ironia aquellas imprecacions á n'els nobles, del acte quart. La senyora Martinez molt bé; en la relació del segon acte va trobar actituds y entonacions justas. La senyora Cancio discreta. En Diaz de Mendoza doná relleu al personatge de rey, qu'es molt desayrat, ab sa dicció fina é intencionada. En Diaz, en Cirera y demés contribuiren molt discretament á arrodonir el quadro. Llástima que'l senyor la Riva'l deslluhi un bon xich ab sa dicció brusca y mal

accentuada y ab actituds y ademans poch artistichs. El paper li ve ample.

Las decoracions, exceptuant la primera qu'es ben acceptable, no passen de regulars. El mobiliari y accessoris, millors que las decoracions. En quant als trajos, magnífichs; de rigurosa propietat històrica, elegantissims y richs. En resúm, la presentació honra á la direcció artistica de la companyia.

NOVETATS

LAS NOBLEZAS DE DON JUAN.

Don Enrich Menéndez Pelayo, autor de *Las noblezas de don Juan*, es un principiant que comensa molt malament. En sa obra no s'hi veu la més petita idea original, res qu'indiqui una personalitat literaria. Els tipos, especialment els de Carlos y la Baronesa, volen ser á lo Dumas, sense l'*esprit* del drama-truch francès, y la intriga á tall d'Echegaray sense'l domini escénich d'aquest. Propi, res; es á dir, una serie d'escenas ignocentas é insubstancials, y una acció senzilla que llanguideja continuament. Del llenjuatge, molt conceptuós, varem cassar al volt frases tan vulgarment sentenciosas com «Las primeras nupcias deben celebrarse con la realidad», y tan tontas é incomprensibles com «La vida es un sainete que sólo mal representado hace llorar». Per mostra'ns sembla que n'hi ha prou.

De la execució d'una obra que tan poch dona de si, poch se'n pot dir. Val més no dir-ne res.

POR LA HERIDA.

Sembla qu'en Benavente (y dihem qu'ho sembla perque la idea's presenta molt confosa), ha volgut sostenir la *tessís* de que hi ha marits qu'es prenen molt á pit, arribant fins á desafiar-se, tot lo que's relaciona ab sas amistansadas, y en cambi, quan se tracta de sas mullers, s'ho prenen més á la fresca en lo que's refereix al seductor, sense perjudici de reservar tota sa brutalitat pera la pobre dona indefensa.

Deixant apart lo que d'estrafalari pugui tenir semblant teoria, y considerant *Por la herida* com á obra dramática, ens resulta de lo més pobre qu'hagi escrit en Benavente. La idea, els tipos y'ls sentiments, lleugerament esbossats, no tenen la més petita consistencia, y'l públich, ensopit, no s'interessa per res de tot lo que fa y diu aquella gent estrambótica quina personalitat no logra comprendre. Y precisament en obras com aquesta, de sátira social, ó de *tendencia*, es ahont la sobrietat y precissió de linias se fan més necessarias, si's vol interessar al públich.

Els actors van dir l'obra ab carinyo sense resultats.

EL AMIGO.

El mateix vespre, qu'era de benefici pera en Thuillier, ens donaren una traducció, ben discreta per cert, de *L'Amico*, de Marco Praga. Quina diferencia ab l'anterior! Als pochs moments d'obrirse la escena ja l'autor s'ha fet seu al públich. Quina veritat y senzillesa en la exposició del quadro, y quina sobrietat y vida en la presentació dels personatjes! El vell criat, l'amich intim, la dona d'aquest qu'era al mateix temps l'amistansada del home per tots estimat y qu'ha mort inesperadament, acudeixen; l'amich, pera posar en ordre els papers del difunt, la dona pera rescatar las cartas comprometedoras... Y l'acció's desenrotlla ferma, vigorosa, creixent en intensitat y relléu a mida que la dona culpable's va trahint y'l marit va entrant en sospitas; y acaba ab el descobriment de la espantosa veritat: l'amich mort, traïdor; la dona, adúltera.

Tots els elogis que podriam fer d'aquix drama encòs en un acte, els concretarém dient que'l públich, y nosaltres ab ell, varem experimentar una emoció que feya temps, per desgracia, no havíam sentit. Bé ho demostrarem tots ab nostres aplausos espontanis, que feren aixecar el teló repetidas vegadas.

Tant la senyora Pino com en Thuillier estigueren molt encertats en la interpretació de sos papers, que digueren ab tot el calor y convenciment que inspiren sempre las concepcions verament humanes y bellas á qui bé las sab compendre.

EMILI TINTORER.

NOVAS

El Nuevo Régimen, de Madrid, periòdich que sempre s'ha distingit per la seva serietat y serenitat en l'apreciació de las qüestions politicas, en son ultim número dedica l'article de fondo, titulat *Los Catalanistas*, á estudiar la importancia de la visita feta per la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* á S. M. la Reyna Regent. Sentim no poder copiarlo íntegrament, y sols transcriurém la part en que's fa justícia á la llealtat de nostra conducta y á la puresa de nostres actes:

La *Unión Catalanista* vino á Madrid, fué á palacio y entregó á la regente un mensaje en demanda de justicia. Razón tenía para hacerlo, ya que en Barcelona se ha llegado á prohibir la inserción de su programa al frente de *La Renaixensa*. Demócratas, estamos nosotros y estaremos siempre por la absoluta libertad del pensamiento, y combatiremos sin tregua al que la limite, cualquiera que sea la razón que aduzca.

Razón para proceder contra la de los catalanistas, lo hemos dicho ya muchas veces, no hay ninguna. Nada pretenden que no haya tenido y tenga realidad en el mundo. Piden respecto á la organización del Estado y la autonomía de las regiones lo que nosotros los federales pedimos hace más de treinta años; lo que es ya un hecho en Alemania, en Suiza, en los Estados Uni-

dos de América, en Méjico, en Venezuela, en el Brasil, en la República Argentina.

Se los acusaba de separatistas y vinieron á desmentirlo ante el jefe del Estado. Se los calificaba de egoístas y vinieron á decir al jefe del Estado que quieren, no sólo la autonomía de Cataluña, sino también la de todas las regiones. Lo habían dicho antes; pero han querido solemnemente ratificarlo.

Por añadidura, se mostraron grandes amigos del orden. Protestaron de la participación que se les atribuyó en la resistencia de los gremios de Barcelona al pago de los tributos y en las manifestaciones hostiles al ministro de la Gobernación del Reino.

¿Hicieron bien? Para nosotros hicieron bien en reclamar de la Regente el libre ejercicio de los derechos individuales para la defensa de su programa, no en pedirle la realización de sus aspiraciones.

Després d'aixó, fa algunas consideracions, pera deduhir que las aspiracions del Catalanisme trobarian sa forma més apropiada dintre de la organització federal. El Catalanisme ha prescindit sempre d'aquixa qüestió, puig ell creu que tant la Monarquia com la República poden desenrotllar son programa. Lo que ha volgut una vegada més, es fer constar, dirigintse al Jefe del Estat, que'l Catalanisme may ha trevallat á l'ombra, y que no han d'ésser confosos sos adeptes ab els politichs grans ó menuts buscadors de gangas ni ab els causants de desordres que cap fruyt poden donar.

Atenentnos á lo que varem anunciar en nostre anterior número, publiquem avuy, conservant el llenguatge y escriptura del original, un bonich quadro d'en Jules Delpont, escrit expressament en rossellonés pera la nostra revista.

Fa temps que no'ns ocupém dels quadros exposats á ca'n Parés, y avuy suplirém la falta emetent á corre cuyta'l nostre judici sobre las obras exposadas durant l'última setmana.

Els quadrets que hi tenia en Torent pecan de massa abocetats, encara qu'en algún d'ells la pinzellada no deixa d'ésser fina y simpática. Dels demés quadros d'altres autors, no'n parlém, atesa sa importancia, molt relativa.

La exposició dels cartells que concorreren al certamen obert per la casa « Previsión y Socorro », ha resultat magrissima, en quantitat y qualitat; però en qualitat sobre tot. Son molts els cartellistas que coincideixen en el tema que tractan, lo qual dona més pobresa y monotonia al concurs.

Llevat dels cartells d'en Triadó (1er premi), Gual (3er premi), y algún altre, lo demés es pobre, insignificant y, en gran part, dolent.

De l'«Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft», qual principal residència es Berlin, hem rebut un elegant quadern en que's posa

de manifest la organització de tan important companyia, tant a Europa com en las demés parts del món, figuranthi varias vistas del exterior de las fábricas, salas de maquinaria, tramvias y ferro-carrils eléctrics, etc., etc. Hi ha reproduhidas varias estacions centrals, entre ellas la de Barcelona.

Acabém de rebre, esmeradament imprés en follet de vintidugas páginas, el sermó que mossén J. Pou y Batlle digué'l dia de Sant Jordi en la iglesia de Sant Pere de Galligans, de Girona, en solemne funció dedicada al mateix Sant.

Aquest sermó proba la erudició y esperit sa del disertant, qui, además de predicar santas máximas, se presenta com a campió de la Causa catalana. No hi ha dubte que mossén Pou y Batlle es dels capellans de la nova fornada qu'han de treure al catolicisme de la rutina y ensopiment en que's troba.

Li enviém nostra coral felicitació.

També havém rebut un exemplar de la comedia en un acte y en prosa, del senyor Ayné y Rabell, titulada *Els amichs portan fatichs*, que fou estrenada'l passat mars, ab gran éxit, en el teatre Romea.

Se ven a 0'50 pessetas.

El «Centre Escolar Catalanista» ha publicat la convocatoria pera'l concurs científich y artístich qu'ha obert sa Secció de Carreras Especials y Bellas Arts.

S'ofereixen premis de la *Unió Catalanista*, del «Centre Excursionista de Catalunya», de l'associació excursionista «Consell de Sis», dels Bisbes de Barcelona y Vich, de don Jaume Almera, de don Eusebi Güell y Baciagalupi, de don Pere G. Maristany y del «Fayans Catalá».

El Jurat calificador estarà format pels senyors en Manel Folguera y Durán, en Bonaventura Bassegoda, en Joseph Ll. Pellicer, en Norbert Font y Sagué, Pbre., y en Alexandre de Riquer.

El plasso d'admissió dels treballs finirà'l mitj dia del primer de novembre proxim.

Aquells de nostres subscriptors que donguin avís á l'Administració, rebrán sens augment de preu el periódich en els punts ahont estiuhegin, ja sían de Catalunya ó del Extranjer.

Advertim á nostres corresponsals y subscriptors que no estiguin al corrent ab aquesta Administració, que procurin posarshi avans de fi de mes, puig de no ferho'ns veurém obligats á suspendre l'envió dels exemplars que'ns tenen demanats.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fi d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.